

שמחת ציון

הערות על מסכת תענית

הערות שנכתבו לפני מספר שנים בלמדי מסכת זו (לא בעיון)

הערות ותגובות אפשר להשאיר בטל' **0733478613**

לתרומות והנצחות ניתן להשאיר הודעה במספר הנ"ל

להשגת הגליון (וכן גליונות נוספים, וכן פתחי חיים על פתיחת החפץ חיים) ניתן להשאיר הודעה במספר הנ"ל או להתקשר 0583277401

כמו"כ ניתן לשאת ולתת בדף היומי וכן בכל הש"ס עם תלמידי חכמים רבים בקו "חמדת שעשועים" 023011585 שלוחה 2 כמו"כ אפשר לשאת ולתת בספר חפץ

חיים בשלוחה 3 - 4

א מאימתי

ג

גמ' וליתני התם מ"ש דשבקה עד הכא אלא תנא מראש השנה וכו' - וי"ל
דמסכת ברכות נשנית ראשונה ואח"כ ראש השנה ואח"כ תענית מאלו שלושת
המסכתות, ונפק"מ לעניין סתם ואח"כ מחלוקת או מחלוקת ואח"כ סתם. דאין
לומר שתענית קודם ברכות דא"כ איך נאמר שתני מאימתי דקאי בברכות והא
עדיין לא נשנית. אכן אפש"ל שאולי ר"ה נשנית לפני ברכות.

גמ' תנא היכא קאי דקתני מאימתי תנא התם קאי וכו' וליתני התם מ"ש
דשבקה עד הכא אלא תנא מראש השנה וכו' - וצ"ב דאמנם התנא סומך על
המשנה בראש השנה שהיא בסדר מועד אך עדיין קשה אמאי לא תני בברכות
שזה סדר זרעים. וי"ל דבהו"א אמרי' שהתנא דברכות נחית לפרש מאמתי
מזכירים גבורות גשמים אלא שהמתין וזה דחתה הגמ' דלא היה ממתין מסדר
זרעים לדסר מועיד וענ"כ שבברכות התנא כלל לא נחית לפרש מאימתי
מזכירים גבורות גשמים ורק בשרא השנה שהתנא אמר ובחג נידונים על המים
נחת לפרש מאימתי מזכירים גבורות גשמים והמתין מראש השנה לתענית
משום ששניהם בסדר מועד.

רש"י ד"ה ואמר רבי יוחנן. היינו שלא נמסרו לשליח אחד ביחד - וצ"ב דכל דבר
זה כך שכל מלאך אינו עושה שני שליחויות וא"כ ודאי שום מלאך לא מקבל
יחד כמה מפתחות ומה מיוחד במפתחות אלו.

תוד"ה אלא. אפשר דמשמע לעולם כמו תחיית המתים או הבדלה בחונן הדעת
- וי"ל דהא אף תחיית המתים לחד מ"ד [ב:] כל יום זה הזמן בשונה מגשמים
שימות הקיץ א"ז הזמן, והבדלה קשה ביותר שהרי לא אומרים הבדלה לעולם
אלא רק בזמנו שזה מוצאי שבת וי"ט בלבד.

ג

רד"ה מה ניסוך המים מאורתא. כדאשכחן במס' סוכה שממלאין הכלי מים
לניסוך המים בלילה - ולפי' זה צ"ב כיון שהניסוך מים עצמו אינו בלילה אלא

רק ממלאים את הכלים במים א"כ אמאי מזכירים בלילה והא דומיא דניסך המים מה ניסוך המים ביום כן הזכרה. וי"ל כמו בגשמים שאינו שואל גשמים אלא רק מזכיר שזה כעין הכנה לשאילת הגשמים כן ניסוך המים שההכנה בלילה כמו"כ הזכרת גשמים בלילה.

ג

גמ' והא מקמי דליסמכוהו והא לבתר דליסמכוהו - ויל"ד לפי"ז מדוע רשב"י נקרא במקומות רבים בר יוחאי ואף נתחבר פיוט שלם בר יוחאי ולא רבי שמעון והא זה מראה על חוסר חשיבות. ומעין הק' ידידי הר' יצחק צבי ליבוביץ שליט"א על הפיוט אין אדיר כה' שמכנים שם את משה בן עמרם והא זה מראה על פחיתות כבוד שלא אומרים בשמו אלא שם אביו. מיהו זה י"ל שנקרא בן עמרם במעשה המרגלים ששם ע"י שאמר בן עמרם יכל לשבח את משה ולכן זה שבח.

ג

גמ' וליהדרה לטל דברכה משום דלא מינכרא מילתא - ופירש"י שאחאב הרשע לא היה מודה בל שחזר ומקנטרו שלא חזר, ע"כ. וצ"ב לפי"ז מעיקרא מדוע לא חשש לזה כשקילל לטל דברכה מדוע לא חשש שזה לא ניכר וא"כ אחאב יקנטר ויאמר שלא נעצר. וי"ל דבתחילה לא יכל להתכחש דהא רואים שלא צומח כלל וע"כ שאף הטל דברכה נעצר משא"כ אח"כ אם היה מתפלל גם על הטל עדיין יכל אחאב לטעון שמה שצמח זה בגלל הגשמים. וזה אינו דרש"י מסביר שהיה מקנטרו שכלל לא נעצר הטל אפי' שלא צמח כלום.

גמ' כשם שא"א לעולם בלא רוחות כן א"כ לעולם בלא ישראל - ולכן הפסוק אומר כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם. וצ"ב והא רוח אחת (של אחד מרוחות השמים) לא נושבת זמן רב חזי' שלא צריך את כל רוחות השמים. ואולי זה כמו ישראל שלקיום העולם לא צריך את כל ישראל כן לקיום העולם לא חייבים את כל ארבעת הרוחות.

גמ' ולא עוד אלא אפי' אמר מעביר הרוח ומפריח הטל אין מחזירין אותו - וצ"ב דסו"ס תפילתו של כהוגן היא אף שודאי לא תתקבל ואמאי אין מחזירים אותו.

ט.

גמ' ר' יוסי בר' יהודה אומר שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל אלו הן משה ואהרון ומרים וג' מתנות טובות ניתנו על ידם וכו' באר בזכות מרים וכו' מתה מרים נסתלק הבאר וכו' וחזרה בזכות שניהן מת אהרן נסתלקו ענני כבוד וכו' - וצ"ב דכיון שהבאר חזרה בזכות משה ואהרן א"כ כשמת אהרן מדוע לא נסתלק הבאר.

י.

א"י משקה אותה הקב"ה בעצמו וכל העולם כולו ע"י שליח שנאמר וכו' - וצ"ב דברש פירקין [לעיל ב.]. אמר ר' יוחנן ג' מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח ואלו הן מפתח של גשמים, מבו' דהקב"ה משקה בעצמו ולא ע"י שליח ולא חילקו שם בין ארץ ישראל לחוצה לארץ.

ב סדר תעניות כיצד

טו.

רד"ה ורגיל. רגיל להתפלל ותפילתו שגורה בפיו ולא יטעה שכל חזן שטועה סין רע לשולחיו - מ' שחזן שתפילתו בעלמא שגורה בפיו לא טועה, וצ"ע דבפ' אין עומדין [ברכות לד:]: ר' חנינא בן דוסא היה מתפלל על החולה ואומר אם ימות או יחיה וידע משום שתפיתו שגורה בפיו או שלא שגורה בפיו חז' דאף ר"ח שהיה מתפלל תמיד היה טועה בתפילתו משום שולחיו וא"י קשור לזה שבעלמא התפילה שגורה בפיו.

ד בשלשה פרקים

טז.

גמ' ובשניה מנלן דתניא מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב אמרו כשחרב בית המקדש בראשונה אותו היום וכו' ומוצאי שביעית היתה - ולפ"ז יוצא שבית המקדש לא יבנה במוצאי שביעית דהא זה יום חייב, וצ"ב דאמר' בפ' הקורא למפרע [מגילה יז:]: במוצאי שביעית בן דוד בא.

כט:

רד"ה ניזיל בהדיה. בערכאות שלהן - וקצת צריך להבין מה רש"י בא לומר בערכאות שלהן דאי מפרש שרק שהוכלם למקום משפט והרגילות היא שזה בערכאות שלהם משום שזה דין עם נכרי עדיין מאי קמ"ל והא כתוב בגמ' שיש לו דין וישתמט ודאי הכונה מללכת למקום המשפט. ואולי רש"י בא לומר שכל מה שיש ענין להתמט מלדון באב עם עכו"ם זה רק בערכאות שלהם שאינם דנים דין אמת וא"כ זה תלוי במזל ובאב ריע מזליה ואדר בריא מזליה, משא"כ בית דין של ישראל אינו צרך להשתמט משום שדנם דין אמת ואינו שייך למזל.

ל:

רד"ה שכלו מתי מדבר. ובשנת ארבעים שנה עשו ולמחר עמדו ולכן חיים וכו' – ושמעתי מהר' בנימין שמיר שליט"א לבאר מה נשתנתה שנה אחרונה שלא מתו משאר שנים שכן מתו, שכל שנה הם לא היו חוזרים בתשובה בלב נשבר לגמרי' כי ידעו שלא בטוח שימותו שהרי לא כולם מתים בשנה אחת אלא מתחלק לכל השנים וכל שנה מתים סכום קצוב משא"כ בשנה האחרונה שחשבו כולם שימותו משום שהם אחרונים א"כ חזרו בתשובה שלימה כשיראת המות לפניהם ממש וא"כ שמע הקב"ה את תפילתם והושיעם.